



MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation

ESTETIK I FÖRSKOLAN

– SEX FÖRSKOLLÄRARES SYN PÅ ESTETISKT ARBETE
I DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN

Elin Bjarnestad & Amanda Lidell

Examensarbete inom kunskapsområdet
pedagogik på grundnivå

VT 2013

Handledare: Gunilla Granath

Examinator: Anette Sandberg



Examensarbete på grundnivå
15 högskolepoäng

SAMMANFATTNING

Elin Bjarnestad
Amanda Lidell

Estetik i förskolan
– Sex förskollärares syn på estetiskt arbete i den pedagogiska verksamheten

2013

Antal sidor: 33

Vi har genomfört en studie kring estetik och estetiska uttrycksformer i förskolan. Syftet med arbetet har varit att synliggöra sex förskollärares tankar och erfarenheter kring att arbeta med estetik i den pedagogiska verksamheten. Vi valde att genomföra kvalitativa intervjuer med förskollärare på två olika förskolor. Resultatet från våra intervjuer visar att samtliga förskollärare ser estetiken som viktig för barns utveckling och lärande. Alla intervjuade förskollärare har också ett personligt intresse för estetiska uttrycksformer. Resultatet visar att det estetiska arbetet enligt flera av våra informanter begränsas på grund av olika förutsättningar vad gäller tid, material och miljö. Slutsatsen från studien är att förskollärarnas personliga intressen påverkar vilka estetiska uttrycksformer som barnen får ta del av i verksamheten samt vilka möjligheter barnen ges till inflytande. Slutsatsen är också att ambitionen och viljan att arbeta med estetik är hög hos samtliga förskollärare, men att begränsningarna i vissa fall hindrar det estetiska arbetet i hög grad.

Nyckelord: estetik, estetiska uttrycksformer, förskola

Innehållsförteckning

1. Inledning (och forskningsproblem)	4
1.1 Syfte.....	4
1.2 Forskningsfrågor	4
1.3 Begreppsdefinition(er).....	4
1.3.1 Estetik.....	5
1.3.2 Estetiska uttrycksformer	5
1.3.3 Lek och lärande	5
2. Litteraturgenomgång.....	6
2.1 Barns utveckling och lärande via estetik.....	6
2.2 Förskollärarens roll i barns skapande aktiviteter.....	7
2.3 Leken som estetisk uttrycksform	9
2.4 Fritt skapande eller styrd aktivitet?	10
2.5 Förutsättningar för estetisk verksamhet	10
2.6 Estetik i läroplanen för förskolan, lpfö98/10.....	11
3. Metod	12
3.1 Datainsamlingsmetod	12
3.2 Urval.....	12
3.3 Tillvägagångssätt.....	13
3.3.1 Förberedelser	13
3.3.2 Intervjusituationen.....	13
3.4 Databearbetning och analysmetod(er)	14
3.5 Reliabilitet och validitet	14
3.6 Etiska ställningstaganden	15
3.6.1 Informationskravet	15
3.6.2 Samtyckeskravet	15
3.6.3 Konfidentialitetskravet	15
3.6.4 Nyttjandekravet	15
4. Resultat.....	16
4.1 Estetik och estetiska uttrycksformer – två svårdefinierade begrepp.....	16
4.2 Personligt intresse för estetik.....	16
4.3 Lärarens roll.....	18
4.4 Delade meningar kring möjligheter och svårigheter med estetisk verksamhet.....	19
4.5 Estetikens betydelse för barns lärande och utveckling.....	20
5. Resultatanalys och Diskussion	21
5.1 Metoddiskussion.....	21
5.2 Resultatanalys och resultatdiskussion	22
5.2.1 Resultatanalys.....	22
5.2.2 Resultatdiskussion.....	24
5.3 Slutsatser	26
5.4 Nya forskningsfrågor	26
5.5 Pedagogisk relevans	27
6. Referenser	28
6.1 Litteratur.....	28
6.2 Elektroniska källor.....	30
7. Bilagor	31
7.1 Bilaga 1: Intervjufrågor	31
7.2 Bilaga 2: Missivbrev	32
7.3 Bilaga 3: Arbetsfördelning under examensarbetet.....	33

1. Inledning (och forskningsproblem)

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal – och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande (Lpfö98/10, 2010:7)

Vi har som examensarbete valt att genomföra en intervjustudie som fokuserar på estetik och estetiska uttrycksformer i förskolan. Vårt intresse för ämnet har vi framförallt fått genom olika kurser som vi läst vid vår lärarutbildning på Mälardalens Högskola som har berört ämnet estetik. Därigenom har vi fått upp ögonen för ämnet och fått mycket tankar och inspiration kring hur vi kan och vill arbeta med ämnet i förskolan. Vi har också på ett inspirerande sätt fått ta del av det estetiska arbetet i praktiken, både genom vår verksamhetsförlagda utbildning och genom vår arbetslivserfarenhet. Vi har fått ett starkt intresse för estetik och estetiska uttrycksformer och har själva fått uppleva hur givande det estetiska arbetet tillsammans med förskolebarn kan vara. Vi ser stora möjligheter till att estetiken ska få en given plats i förskolans verksamhet där den brukas på ett medvetet sätt för att främja barns utveckling och lärande.

Genom vår erfarenhet från förskolans verksamhet har vi upplevt att estetik och skapande i många fall ses som en självklarhet i förskolan och att det estetiska arbetet har en stor plats i verksamheten. Dock har vi sett att medvetenheten kring hur det estetiska arbetet ska gå till och vilket syfte arbetet har varierar mycket mellan olika förskollärare. När vi nu står inför den stora utmaningen att själva axla rollen som förskollärare reflekterar vi mycket över hur vi vill arbeta med de estetiska uttrycksformerna och vilket värde det estetiska arbetet kommer att få i den pedagogiska verksamheten. Vår studie grundar sig därför i att synliggöra förskollärares tankar kring arbetet med estetik i förskolan. Vi hoppas att studien kommer att bidra till en ökad diskussion kring estetikens betydelse i förskolans verksamhet för att på så sätt öka medvetenheten kring det estetiska arbetet.

Vi vill tacka de informanter som ställt upp på våra intervjuer samt vår handledare Gunilla Granath för ovärderligt stöd då vi skrivit vårt arbete. Ett stort tack riktar vi också till våra familjer och vänner som bidragit med hjälp och stöd under arbetets gång. Dessutom vill vi tacka varandra för ett gott samarbete genom hela studien.

1.1 Syfte

Syftet med vår studie är att utifrån kvalitativa intervjuer undersöka och få ökad kunskap kring vad sex förskollärare har för syn på estetik och estetiska uttrycksformer i förskolan.

1.2 Forskningsfrågor

- * Vad i barns utveckling och lärande främjas genom estetik?
- * Vad avgör huruvida det estetiska arbetet får en plats i förskolans verksamhet?
- * Vad främjar eller hindrar förskollärare att arbeta med estetik?

1.3 Begreppsdefinition(er)

Nedan kommer vi att definiera de mest centrala begreppen för vårt examensarbete.

Detta för att ge en förförståelse för vad vi syftar på då vi i fortsättningen använder dessa begrepp.

1.3.1 Estetik

Dahlbeck och Persson (2010: 191-192) samt Aulin – Gråhamn m.fl. (2004:9) menar att begreppet estetik går att förstå på många olika sätt och att det är ett väldigt komplext begrepp.

Enligt nationalencyklopedin (2013) härstammar begreppet estetik från grekiskans aisthetikos som i sin tur bildat till aistheta vilket betyder det sinnliga, det förnimbara. Dahlbeck och Persson (2010:191) samt Paulsen (1994:9) menar att detta innebär att vi upplever världen med alla våra sinnen.

Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008:12) menar att ett vanligt begrepp att använda istället för estetik är skapande. Även Wiklund (2001:67) kopplar ihop begreppet estetik med skapande. Vidare definierar författaren begreppet skapande med att göra. Skapandet är något personligt och unikt, menar Wiklund. Författaren definierar begreppet skapande ytterligare och menar att skapande också kan kallas för kreativitet (2001:79). Thavenius (2004:78) definierar skapande som sådant man gör regelbundet i form av till exempel sång, dans, musik och lek. Även Järleby (2005:39) beskriver estetisk verksamhet som bland annat bild, drama, dans, musik och annat som upplevs genom våra sinnen.

Thavenius (2004:99) menar att begreppet estetik har många betydelser, men att estetik hör ihop med konstnärliga verksamheter.

När vi i det följande arbetet använder begreppet estetik syftar vi på definitionen skapande genom olika uttrycksformer så som bild, musik, dans och lek.

1.3.2 Estetiska uttrycksformer

Dahlbeck och Persson (2010:191–192) menar att vi tar intryck genom våra sinnen som sedan blir till uttryck då vi genom musik, dans, sång och så vidare gestaltar våra upplevelser. De estetiska uttrycksformerna är därför vårt sätt att berätta om vår kunskap.

1.3.3 Lek och lärande

Lillemyr (2002:9) menar att lek och lärande är två komplexa fenomen. Begreppen och deras innehåll är också under utveckling.

Nationalencyklopedins (2013) definition av begreppet lek är verksamhet som sker ”som om”, det vill säga låtsatsverksamhet. Lillemyr (2002:46) förklarar begreppet lek som en aktivitet där barnen frivilligt väljer att delta.

Lillemyr (2002:51) definierar begreppet lärande som ”inre processer där en beteendeförändring, åtminstone relativt permanent, uppstår på grund av erfarenheter, övning eller liknande” (2002:51). Lärande handlar om insikt och förståelse och är ”en varaktig förändring i upplevelse och beteende som en följd av tidigare erfarenheter” (2002:51).

2. Litteraturgenomgång

I detta avsnitt kommer vi att redovisa tidigare forskning kring estetik och estetiska uttrycksformer som vi finner relevant för vårt examensarbete. Vi har valt att presentera forskningen utifrån olika teman som vi funnit då vi bearbetat litteraturen. Dessa teman är: *Barns utveckling och lärande via estetik, förskollärarens roll i barns skapande aktiviteter, leken som estetisk uttrycksform, fritt skapande eller styrd aktivitet samt förutsättningar för estetisk verksamhet*. Vi avslutar avsnittet med att presentera hur estetik, estetiska uttrycksformer och lek synliggörs i läroplanen för förskolan, lpfö98/10 (2010).

2.1 Barns utveckling och lärande via estetik

Dahlberg och Persson (2010:192–193) lyfter fram att estetiken länge har haft en självklar plats i förskolans verksamhet, och att det varit en given utgångspunkt att barnen ska få uppleva med alla sina sinnen. Även Bendroth – Karlsson (1998:7) menar att det finns en dominerande föreställning om att all skapande verksamhet är viktig för barn och att de måste få chans att måla, sjunga och skapa på olika sätt. Författaren refererar till Dewey och hans teori om ”learning by doing”, det vill säga att lära genom praktiken och konkreta upplevelser. Dahlberg och Persson (2010:194) menar att barn gör världen begriplig genom estetiken och med hjälp av sin fantasi blir barnens estetiska uttryck en form av meningsskapande.

Sundin (1982:47) menar att barn är estetiska i sig själva och att estetiska uttrycksformer är något som de spontant använder för att till exempel uttrycka glädje. Kreativiteten finns hos oss alla, och det estetiska blir ett alternativt språk för barnen där de uttrycker känslor, bearbetar problem och kommunicerar information (1982:48). List (1982:1) instämmer och menar att alla barn har ett behov av att uttrycka sig. Även Løkken, Haugen och Röthler (2006:208) anser att barnet är estetiskt orienterat från grunden och lär sig att upptäcka världen genom sina sinnen. Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008:14) menar att ”sinneserfarenheten är den största källan till kunskap” (2008:14). Författarna menar, precis som Lööf (1998:23), att barn får kunskap med alla sina sinnen och lär sig också därigenom. Granberg (2001:14) menar också att barn använder alla sina sinnen samtidigt och lär sig därför i helheter. Författaren menar att barns lärande är varierande, och eftersom det finns många olika sätt att tillägna sig kunskaper på borde det också finnas många variationer av sätt att lära ut på (2001:24). Detta är något som Piaget genom Paulsen (1994:81–82) också lyfter fram och menar att alla lär på olika sätt och genom att ge möjligheter till att lära in med olika uttrycksformer så individualiseras verksamheten vilket är avgörande för kunskapsutvecklingen. Även Weissenrieder (2008:16) menar att verksamheten konkretiseras och blir mer tydlig genom att arbeta med estetiska uttrycksformer.

Vesterlund (2003:10), Lillemyr (2002:44) och Håkansson (2008:5) anser att barn behöver eget skapande för att utvecklas, då förståelse för någonting nås genom en upplevelse. Håkansson (2008:5) lyfter fram att skapandet bidrar till att förbättra barnens inläring. Även Paulsen (1994:9–10) anser att för att förankra kunskapen så krävs det att man arbetar praktiskt med den.

Sundin (1982:15) menar att estetiska erfarenheter är grundläggande för alla och dessutom en förutsättning för att kunna tänka och handla. Precis som Sundin anser List (1982:1) att alla barn har ett behov av att uttrycka sig. Aulin – Gråhamn (2004:16) instämmer och menar att det estetiska är nära kopplat till lärande och att vi lär oss

något i alla situationer. Författaren menar, precis som Granberg (2001:9) att estetisk verksamhet kan bidra till en identitetsutveckling där barnen får förståelse för sig själva. Vidare menar författaren, precis som Håkansson (2008:5) att estetisk verksamhet ger barnen möjlighet till att känna tilltro till sin egen förmåga. Estetiskt arbete också bidrar till kommunikation. Paulsen (1994:22) menar att barnen genom estetiken utvecklar språket, sina sociala färdigheter, samspel, gemenskap och får samtidigt en ökad självbild. Författaren menar vidare att i arbetet med estetik är inre motivation det allra viktigaste (1994:63).

Granberg (2001:11) anser att allt som barn sysselsätter sig med kan ses som en form av skapande, och att allt som barnen gör kan kallas för kreativitet. Barn utvecklas och lär hela tiden, och författaren menar att genom estetisk verksamhet får barnen möjlighet att utveckla sin motorik, sin sociala kompetens, sitt språk och mycket mer. Därför bör förskolan ge barnen många möjligheter till skapande aktiviteter, menar Granberg (2001:25).

Sundin (1982:13) anser att estetiken kan användas för att öka motivationen för andra aktiviteter och ämnen. Författaren menar också att barnen genom att rita, sjunga, dansa, spela teater och så vidare blir bättre inom andra områden. Paulsen (1994:84) anser att de främsta målen i arbetet med estetik är kunskaper, färdigheter och attityden till olika ämnen. Sundin lyfter dock fram att det också är viktigt att fokusera på den estetiska uttrycksformen i sig och att uttrycksformerna måste kunna motiveras även för sin egen skull (1982:13–14). Detta måste vara det främsta argumentet för estetikens plats i förskolan, menar författaren. Även Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008:28) lyfter fram vikten av att barn lär sig något om uttrycksformen i sig. Författarna menar att estetiska uttrycksformer kan användas både som metod och som mål, men att det vanligaste sättet att se på estetiska uttrycksformer är att de är ett medel för att lära sig något annat. Estetiken används också ofta som något roligt och extra utöver den vanliga verksamheten (2008:18). Detta är något som även Aulin – Gråhamn (2004:13) lyfter fram och menar att det finns en föreställning om att det estetiska är mindre viktigt än övrig verksamhet. Thavenius (2004:66), Pramling Samuelsson m.fl. (2008:39) och Granberg (2001:27) menar att det måste finnas en helhetssyn på barns utveckling där de estetiska uttrycksformerna står lika högt i kurs som de teoretiska ämnena. Dock menar Granberg att det viktigaste är att skapande framförallt handlar om att ha roligt och att leka (2001:74). Genom estetisk verksamhet får barnen tillägna sig kunskaper och färdigheter på ett lustfyllt sätt, menar författaren. Även Paulsen (1994:14) menar att estetiken kan bidra till att skapa nyfikenhet och lust till att lära hos barnen.

2.2 Förskollärarens roll i barns skapande aktiviteter

Vesterlund (2003:18) anser att det är viktigt att som förskollärare inte låsa sig helt vid sin planering utan istället vara förberedd på att saker händer som man inte kan förutse innan och som man måste anpassa sig till. Författaren menar vidare att processens förlopp måste få påverkas av det som sker i den aktuella barngruppen. Det går inte att planera allt i minsta detalj, och det gäller att vara öppen och nyfiken för vad som händer under aktivitetens gång, menar Vesterlund (2003:22–23). Författaren menar också, precis som Bendroth – Karlsson (1998:7), att det är viktigt att våga göra bort sig. ”Vi är så rutinsbundna och är därför ofta rädda för att utforska det nya” skriver Vesterlund (2003:18). Vidare menar författaren att alla innerst inne har någon talang, bara man vågar plocka fram den. Även Håkansson (2008:10) menar att det är viktigt att förmedla en känsla av att alla duger precis som de är. Författaren

menar att många vuxna har svårt för att ta tillvara på sina egna talanger och det som de kan på grund av att de inte tror på sig själva.

Paulsen (1994:14) lyfter fram att lärarens uppgift är att bidra med uppgifter som är rika på upplevelser och känslor. Detta är något som även Løkken, Haugen och Röthler (2006:241–242) anser är viktigt och menar att lärarens uppgift är att hjälpa barnen att uppleva. Vidare menar författarna att förskollärarens roll hos de allra minsta barnen är att tolka de små barnens estetiska handlingar och sätta ord på det barnen gör (2006:14). Ross genom Paulsen (1994:107) anser att lärarens uppgift är att ”hjälpa barnen minnas, reflektera, känna på upplevelser som gjort intryck, och hjälpa dem att finna det riktiga materialet och den riktiga tekniken för att ge uttryck för upplevelsen” (1994:107).

Wiklund (2001:33) och Sundin (1982:49) anser att förskollärarens roll är att inspirera barnen till fortsatt kreativitet och att upptäcka världen med sina sinnen. Författaren (2001:34) menar att barn redan är estetiska i sitt sätt att vara, och det är vår utmaning som vuxna och lärare att se detta och inspireras av barnen. Dahlbeck och Persson (2010:203) anser att förskolläraren måste se och förstå barnens estetiska uttryck som ett sätt för dem att nå kunskap. Författarna menar, precis som Granberg (2001:31), att barn måste få möjligheter att skapa och att uttrycka sig på många olika sätt. Granberg menar vidare att lärarens roll är att följa barnen och vara deras stöd och inspiratör. Det är viktigt att ha tillgång till engagerade lärare som lyssnar och uppmuntrar, menar författaren (2001:33). I barnens skapande aktiviteter är det också viktigt att som lärare se till att barnen känner en trygghet och en arbetsro i gruppen. Vidare anser Granberg (2001:34) att lärarens roll är att inspirera och stimulera barnen.

När den estetiska verksamheten ska planeras och genomföras är det viktigt att lyssna på barnen och deras behov samt respektera deras åsikter och olikheter, menar Vesterlund (2003:19). Även Aulin – Gråhamn (2004:20) samt Dahlbeck och Persson (2010:23) anser att det är viktigt som lärare att lyssna på barnen för att på så sätt kunna stödja dem i deras aktiviteter. Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008:12) menar att verksamheten måste utgå från barnens egna intressen, meningsskapande och engagemang. Granberg (2001:36) menar att allt skapande ska utgå från barnens intressen och som lärare är det viktigt att stödja det som barnen väljer att experimentera och utforska. Vesterlund (2003:18) anser att det är viktigt att vara öppen för nya idéer och tankar och på så sätt ta tillvara på barnens egen fantasi.

Sundin (1982:63) pekar på vikten av att ha ett eget intresse för estetik och estetiska uttrycksformer. Författaren menar att om förskolläraren gör något som utgår från ens eget intresse så blir också barnen intresserade. Detta är något som Granberg (2001:32) också lyfter fram som viktigt. Författaren menar vidare att intresset och engagemanget sprider sig vidare till barnen och inspirerar dem. Håkansson (2008:5) menar att det är viktigt att vara en förebild för barnen. Om förskolläraren visar sig glad och vågar prova någonting så smittar det av sig på barnen och gör att även dem blir glada och får större mod till att också prova.

Paulsen (1994:73) anser att syftet och målet är avgörande för hur inlärningsprocessen går till. Exempelvis kan lärarens egna erfarenheter och färdigheter vara avgörande för hur ämnet lärs ut. Även Granberg (2001:17) anser att synen på skapande styr vilken

inställning lärare har till barns skapande aktiviteter och hur de bemöter dessa. Synen på skapande påverkar också vilka förutsättningar som ges till skapande aktiviteter. Det är viktigt, menar författaren, att reflektera över sin egen inställning till skapande då förskollärares förhållningssätt påverkar verksamheten (2001:34). Vikten av reflektion är något som också Wiklund (2009:79) lyfter fram som betydelsefullt. Författaren menar att det är viktigt att reflektera över verksamheten och sin egen ledarroll tillsammans med kollegor för att på så sätt kunna vidareutvecklas som lärare. Reflektionen är också avgörande för att komma vidare i arbetet med estetiken.

2.3 Leken som estetisk uttrycksform

Sundin (1982:22, 80) samt Dahlbeck och Persson (2010:195) anser att leken är barnens främsta estetiska uttrycksform och som också dominerar förskolans verksamhet. Sundin menar att leken måste ses som ett pedagogiskt medel i förskolans verksamhet för att utveckla barnen. Även Håkansson (2008:5) anser att leken är barnens naturliga mötesplats och att det därför måste planeras så att tid, plats och lust för deras lekar finns. Leken är ett av de viktigaste redskapen för att lära sig, menar författaren (2008:5). Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008:11) pekar på att många har en föreställning om att lärande är tråkigt och lek och skapande är roligt. Författarna (2008:62) menar dock att förskollärare måste se barnen som lekande och lärande barn där leken integreras med lärandet. Lindqvist (1996:50) menar att barns lek alltid har lyfts fram som en viktig del av förskolan, men att den inte har utvecklats som pedagogisk verksamhet. Leken har setts som en fri aktivitet där vuxna inte ska lägga sig i. Vidare menar Lindqvist (1996:51) att leken är ett naturligt sätt för barn att uttrycka sig på. Lillemyr (2002:42) lyfter fram att leken är viktig utan att vara ett medel för något annat. ”Barnet leker för att leka, därför att det är roligt” (2002:42). Dock menar författaren att leken har betydelse för barns lärande då den är motiverande (2002:45). Det är viktigt som lärare att inte se leken och lärandet som varandras motsatser. ”måste leken vara belöning och lärandet ett nödvändigt ont?” (2002:25).

Lindqvist (1996:71) menar att grunden för barns skapande finns redan i leken och de estetiska uttrycksformerna finns också där. Detta är något som även Granberg (2001:13) lyfter fram. Författaren menar att barn inte särskiljer olika former av uttryck, och att i leken samverkar alla uttrycksformer. Bergström (1998:36) anser att barn är estetiska i sina lekar och i leken finns en skapande kraft som gör att barnen utvecklas snabbt och effektivt. Även Skoglund (1990:38) och Bruce (2010:105) kopplar ihop barns lek med skapande. ”Att leka är att skapa”, menar Skoglund (1990:38). Bruce (2010:105) menar att kreativiteten har sin utgångspunkt i leken. Lööf (1998:19) menar att leken är den vanligaste formen av skapande som barn ägnar sig åt.

Bruce (2010:101) menar att alla barn ägnar mycket tid till lek redan från tidig ålder, och att leken därför är en naturlig del av barns liv. Leken är värdefull och lustfylld i sig, men författaren menar också att leken är en viktig och naturlig utgångspunkt för barns utveckling och lärande. Leken skapar stark gemenskap, och leken är också en plattform där barnet får möta sig själv och bearbeta sina erfarenheter samt använda sin kreativitet. Bruce (2010:101–102) beskriver leken som ”en frizon där allt är möjligt utan krav. Bergström (1998:36) menar att barns lek är viktig för deras allsidiga utveckling.

Wiklund (2001:91) anser att i leken omsätter barnet sina livserfarenheter. Författaren talar för att det ska vara så mycket fri lek som möjligt. Dock menar författaren

också att lekens innehåll måste tas tillvara genom till exempel observationer så att leken inte blir utfyllnad i en annars planerad verksamhet. Sundin (1982:57) lyfter fram att det är viktigt att inte avbryta barns lek för andra aktiviteter. Genom att göra detta sätts förskollärares egna behov framför barnens, menar författaren.

Leken är den främsta källan till utveckling och lärande, menar Paulsen (1994:102–103). Leken omger den skapande processen, samtidigt som den står för glädje och nyfikenhet i kunskapsutvecklingen. Vesterlund (2003:10) instämmer och ställer sig frågan: ”var kan vi bättre möta barnen än i leken?” (2003:10).

2.4 Fritt skapande eller styrd aktivitet?

Granberg (2001:32) anser att man som förskollärare bör delta i barnens skapande, dock på barnens villkor. Författaren menar att barn är beroende av vuxnas hjälp för att utveckla sitt skapande. Dock anser författaren att det är lika betydelsefullt att delta i barnens skapande som att låta dem experimentera och utforska på egen hand. Då blir förskollärares roll att betrakta och uppmuntra barnen (2001:35). Även om barnen skapar på egen hand finns läraren hela tiden närvarande och tillgänglig vid sidan av.

Dahlbeck och Persson (2010:25) anser att det är viktigt att det finns fritt skapande. Även Löf (1998:19) menar att ett verkligt skapande utmärks av att det är fritt, obundet och tillåtande samt att det inte finns några begränsningar vad gäller tid och rum. Dahlbeck och Persson (2010:25) menar dock att det ändå måste finnas ett medvetet pedagogiskt arbete där lärarna ser vilket lärande som sker och hur de kan utmana det på bästa sätt. Barns skapande är en ständigt pågående process och därför är det viktigt att som lärare se deras lärande, menar författarna.

I motsats till Löf (1998) samt Dahlbeck och Persson (2010) anser Sundin (1982:57) att det inte ska finnas något fritt skapande utan att det måste finnas ett uttalat mål med aktiviteten för att på så sätt öka intresset hos barnen. Även Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008:142–143) anser att den estetiska kunskapen inte är något som finns hos alla. Många lärare ser på estetik som barnens personliga uttryck och anser därför inte att man ska blanda sig i deras skapande. Pramling Samuelsson m.fl. anser dock att genom att låta barnen skapa fritt så tar man inte sitt ansvar som lärare. Thavenius (2004:71) instämmer och ställer sig frågan: ”Sker det något lärande överhuvudtaget om barnen lämnas helt ifred?” (2004:71).

2.5 Förutsättningar för estetisk verksamhet

Granberg (2001:68) lyfter fram vikten av att ha en tillåtande miljö för skapande aktiviteter. Han menar att materialen och miljöerna måste vara lättillgängliga så att barnen kan nyttja dem när de själva har lust och behov av det. Materialet ska finnas framme, väl synligt för barnen. Granberg (2001:69) menar att miljön är viktig att reflektera över eftersom den kan bidra till att både väcka barns intresse eller avskräcka dem. Miljön bör utformas så att den ger barnen tusen möjligheter, menar författaren. Även Aulin – Gråhamn (2004:61) menar att miljön är viktig, och anser att det måste finnas rum som är särskilt inredda för estetiska aktiviteter. Dock menar författaren att det måste finnas möjlighet att använda vilka rum som helst när det behövs. Bendroth-Karlsson (1998:8) instämmer och menar att barnen måste få många möjligheter att göra och skapa. Estetiska aktiviteter kräver mycket tid.

Wiklund (2001:76) anser att många förskollärare lider av reflektionsbrist och att det är problematiskt då reflektion över verksamheten är viktig för att på bästa sätt främja barns utveckling och lärande. Även Pramling Samuelsson m.fl. (2008:23) anser att det saknas så kallade metasamtal i den estetiska verksamheten. Författarna menar att samtalen oftast handlar om ATT man till exempel sjunger, målar, dansar och så vidare. Det pratas sällan om vad, hur eller varför man gör det. Författarna önskar mer reflektion och mer samtal (2008:23).

Granberg (2001:72) anser att planering av aktiviteter är viktigt. Även om aktiviteterna bör vara så flexibla som möjligt så är det viktigt att vara väl förberedd och ha en planering för att skapandet ska bli så lockande och givande som möjligt, både för barn och för lärare. Aulin – Gråhamn (2004:62) instämmer och menar att lärare ofta säger att de förväntas ”trolla med knäna” (2004:62). Författaren anser dock att lärare bör utgå från en grundplanering men sedan fokusera på det som finns mitt framför ögonen; barnen och deras skapande. Författaren menar att lärare måste fokusera på det som händer i situationen och inte vara alltför bunden till sin planering.

2.6 Estetik i läroplanen för förskolan, lpfö98/10

Enligt läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010), är leken viktig för barns utveckling och lärande. Verksamheten ska präglas av ett medvetet bruk av leken så att barns utveckling och lärande främjas (2010:6). Läroplanen lyfter fram att genom leken stimuleras bland annat fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga att samarbeta och lösa problem (2010:6). Läroplanen lyfter även fram leken som ett slags skapande där barnen får möjlighet att uttrycka och bearbeta känslor, upplevelser och erfarenheter (2010:6). Genom leken erövrar barn också kunskap. Barns lek ska främjas i verksamheten (2010:9).

Läroplanen för förskolan, lpfö98/10, lyfter fram att förskolans verksamhet ska utgå från barns egna intressen, motivation och erfarenheter (2010:6-7). Barn ska få utrymme för sina egna planer, fantasi och kreativitet (2010:7).

Enligt läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010:7), är det förskolans uppgift att stödja barnen i att utveckla en positiv uppfattning om sig själva som skapande individer. De ska få hjälp att känna tilltro till sin egen förmåga att bilda sig utifrån olika aspekter, bland annat estetiska (2010:7). Förskolan ska också stödja barnen i att utveckla sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap (2010:10). Vidare ska arbetslaget ”ge barn möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera, dokumentera och förmedla upplevelser, erfarenheter, idéer och tankegångar med hjälp av/.../estetiska och andra uttrycksformer (2010:11). Uttrycksformer som läroplanen för förskolan, lpfö98/10, tar upp är lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama (2010:10).

”Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal – och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande” (2010:7). Enligt läroplanen för förskolan, lpfö98, ska barn få stöd av vuxna att öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper, vilket sker genom en balans mellan olika sätt att lära (2010:7).

3. Metod

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för vårt val av metod och hur vi gått tillväga då vi samlat in vår information. Vi kommer också att beskriva och motivera vårt urval samt definiera de etiska ställningstaganden som gjorts.

3.1 Datainsamlingsmetod

Syftet med studien är avgörande för vilken metod man väljer att använda för att samla in information, anser Trost (2010:25). Författaren pekar på att valet av metod också beror på de aktuella frågeställningarna för studien (2010:33).

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer som datainsamlingsmetod till vårt examensarbete. En kvalitativ intervju innebär, enligt Trost (2010: 43-44) samt Holme och Solvang (1991:26) att intervjuaren vill försöka förstå hur den intervjuade tänker och känner och vilka erfarenheter denne har kring det aktuella ämnet. En kvalitativ metod utmärks av att intervjuaren vill få en bättre och fördjupad förståelse för det problem som man arbetar med (1991:26). Syftet med vår studie var att synliggöra verksamma förskollärares tankar och erfarenheter kring estetiska uttrycksformer i den praktiska verksamheten på förskolan. Eftersom målet inte var att ge någon generaliserad bild av vad förskollärare i allmänhet tycker så anser vi att valet av metod var rätt för vår studie.

Vad utmärker en kvalitativ intervju? Enligt Trost (2010:25) handlar en kvalitativ intervju om att frågorna som ställs är enkla och raka, och som får innehållsrika svar. Vidare menar Trost (2010: 32-33) att en kvalitativ intervju är också mer personlig och handlar om att få en ökad förståelse för de informanter som intervjuats. Denscombe (2009: 268) menar att kvalitativa intervjuer ger möjlighet till att utveckla frågorna under intervjuens gång. Det finns också möjlighet till att omformulera frågorna och reda ut missförstånd under intervjun.

Våra kvalitativa intervjuer har genomförts på ett så kallat semistrukturerat sätt, vilket enligt Denscombe (2009: 234-235) innebär att intervjuaren har färdiga frågor som ska ställas och besvaras men att intervjuaren kan vara flexibel när det gäller frågornas ordningsföljd och låta den intervjuade utveckla sina idéer och tankar och berätta mer utförligt utifrån de frågor som ställs. Denscombe (2009: 234 -235) menar vidare att svaren är öppna och fokus ligger på den intervjuades egna synpunkter. Trost (2010:41) menar att intervjun ändå kan vara strukturerad genom att vi håller oss inom ett och samma område istället för flera.

Våra intervjufrågor (se bilaga 1) formulerades utifrån det aktuella ämnet och vad vi ville få svar på för att kunna ge en bra bild av hur förskollärare ser på estetisk verksamhet i förskolan.

3.2 Urval

Vi har gjort vad Holme och Solvang (1991: 186) kallar för ett tillfällighetsurval, vilket innebär att välja de informanter som är lättast att få tag på. Det kan också kallas för vad Denscombe (2009: 39) menar är ett bekvämlighetsurval. Vårt urval av informanter har gjorts utifrån vilka som varit intresserade av att delta i vår studie. Eftersom syftet med vårt arbete var att synliggöra förskollärares individuella erfarenheter och tankar kring estetisk verksamhet i förskolan hade vi inga större krav på vilka informanter som ställde upp. Det enda kravet vi hade var att de var utbildade förskollärare

och att de hade yrkeserfarenhet från förskolan. Kön, ålder eller andra faktorer ansåg vi inte var av betydelse för vår studie.

Nedan följer en kort presentation av våra informanter som deltagit i intervjuerna.

Förskolan Sparven

Britta, 63 år. Förskollärare verksam inom yrket 42 år. Arbetar för tillfället på förskolans småbarnsavdelning där barnen är 1 -3år men har tidigare arbetat många år på syskonavdelningen där barnen varit 3- 6 år.

Monica, 44 år. Förskollärare sedan ett halvår. Har tidigare arbetat 20 år som barnskötare inom förskolan. Arbetar på Sparvens syskonavdelning, med barn 3 -6 år.

Kalle, 31 år. Har arbetat på förskolans syskonavdelning sedan lärarexamen för 4,5 år sedan.

Förskolan Kotten

Anna; 58 år. Har arbetat inom barnomsorgen sedan 1986. Hon har en barnskötartutbildning i grunden och har sedan utbildat sig till förskollärare genom sin kommun. Hon arbetar idag på förskolan Kotten med barn i åldrarna 1-3 år.

Kerstin; 60 år. Har arbetat som förskollärare i 20 år. Hon är utbildad förskollärare och har även utbildning inom specialpedagogik. Idag arbetar hon med barn i åldrarna 3-5 år.

Lisa; 54 år. Har arbetat inom barnomsorgen i 20 år. Hon är utbildad förskollärare och arbetar idag med barn i åldrarna 3-5 år.

3.3 Tillvägagångssätt

Här kommer vi att presentera hur vi förberett och genomfört våra intervjuer samt hur vi har bearbetat vårt insamlade material.

3.3.1 Förberedelser

Vi började med att skriva ett missivbrev (se bilaga 2) där vi presenterade vårt arbete, vilket syfte vi hade med studien och lite kring vilka frågor som skulle beröras. Vi berättade lite kort om hur intervjun skulle gå till och hur vi skulle använda deras svar. Vi talade också om hur informanterna skulle kunna ta del av arbetet då det var färdigt. Detta informationsbrev delades sedan ut på de aktuella förskolorna. Vi hade inte bestämt i förväg hur många intervjuer vi skulle genomföra utan vi valde att se hur många av förskollärarna som var intresserade att medverka. När vi sedan fått kontakt med totalt sex förskollärare fick de ytterligare information kring syftet med studien, hur intervjun skulle genomföras, lite kring vilka frågor vi skulle ta upp, etiska ställningstaganden och så vidare.

Efter att vi fått klartecken från våra informanter bestämdes tid och plats för intervjun.

3.3.2 Intervjusituationen

Samtliga intervjuer genomfördes i lugn och ro i ett enskilt samtalsrum på de båda förskolorna. Vi valde att dela upp intervjuerna emellan oss och genomförde tre intervjuer var. Intervjuerna pågick under ca trettio minuter.

Vi valde att genomföra våra intervjuer med ljudupptagning i form av bandspelare. Trost (2010: 57) anser att i en intervjusituation så är det viktigt att den som intervjuar lyssnar aktivt och visar intresse för informanten. Även Bjørndal (2005: 98) menar att användning av bandspelare gör att intervjuaren har större möjlighet att vara närvarande i intervjusituationen. Författaren anser också att ett gott intervjuklimat kännetecknas av att ett lugn och en bra kontakt (2005:94), det gäller att som intervjuare visa ett genuint intresse för informanten genom ett aktivt lyssnande. Därför valde vi att använda bandspelare, för att helt och hållet kunna fokusera på intervjun med informanten, kunna ställa relevanta följdfrågor och få en dialog med informanten istället för att lägga fokus på att behöva anteckna allt som sades. Detta är en av de största fördelarna med att använda bandspelare, menar Trost (2010:57). Vidare menar Trost att en annan fördel är att det är lätt att gå tillbaka och möjligheten är stor att följa intervjun ordagrant i efterhand.

Intervjuerna gick till så att vi ställde frågor som vi i förväg hade formulerat. Informanterna fick sedan utveckla sina svar utifrån egna tankar och erfarenheter. Vi ställde relevanta följdfrågor för att utveckla informanternas tankar, vilket har gjort att frågorna varierar mer eller mindre från samtliga intervjuer.

3.4 Databearbetning och analysmetod(er)

Efter att ha lyssnat igenom samtliga intervjuer ett antal gånger transkriberades dessa för att skapa ett underlag för analys av materialet. Fördelen med transkribering är enligt Bjørndal (2005: 86) att kommunikationen framträder på ett tydligare sätt, och transkriberingen gör att det lättare går att få en överblick över de mönster som påvisas. Vi är medvetna om att det kräver mycket tid och arbete för att transkribera intervjuerna, men vi har upplevt att arbetet gått mycket bra och det har varit värdefullt för oss att ha intervjuerna utskrivna då vi kunnat jämföra dem på ett enkelt sätt.

Vi läste igenom transkriberingarna och jämförde dem med varandra för att hitta likheter och skillnader i intervjusvaren. Vi ville också hitta mönster och valde därför att dela upp resultatet och även analysen i olika rubriker utifrån de olika kategorier som vi fann genom intervjusvaren.

3.5 Reliabilitet och validitet

Lantz (2007: 5) menar att begreppen reliabilitet och validitet används för att beskriva värdet av intervjuerna. Vi kommer här att diskutera vårt examensarbets reliabilitet och validitet. Stukát (2005:130) anser att det är viktigt att visa sin medvetenhet angående studiens begränsningar då detta ökar förtroendet för de slutsatser som följer.

Vi är väl medvetna om att vi genomfört en relativ liten studie och att studien därför inte kan anses vara representativ för vad förskollärare i allmänhet har för syn på estetiska uttrycksformer i den pedagogiska verksamheten på förskolan. Stukát (2005: 123) menar att man i vissa fall måste göra en kritisk bedömning av resultatet. Detta är något vi haft i åtanke eftersom vår studie enbart belyser sex förskollärares erfarenheter och tankar kring estetik, och vi har använt oss av kvalitativa intervjuer. Detta har gjort att vi inte kunnat mäta den information som vi har fått på samma sätt som man kan göra genom kvantitativa metoder i form av till exempel enkäter. Diskussionen kring arbetets reliabilitet blir därför mycket komplex.

Vi har också valt att dela upp intervjuerna emellan oss och genomfört tre intervjuer var. Detta kan ses som problematiskt, då det är svårt att försäkra att intervjuerna har

genomförts på samma sätt. Dock ser vi inte detta som ett problem eftersom vi båda har utgått från samma intervjufrågor. Följdfrågorna som sedan ställts har varit påverkade av informantens svar och inte så mycket utav oss. Även de intervjuer vi genomförde enskilt varierade väldigt mycket så vi ser inte detta som något som påverkat vårt resultat.

3.6 Etiska ställningstaganden

Vi har i vårt arbete utgått från de forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet (2002) presenterar. Dessa principer är till för att skydda individen på olika sätt vid till exempel intervjuer, och sammanfattningsvis finns fyra huvudkrav; Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Nedan följer en beskrivning av varje krav samt hur vi har tagit hänsyn till dessa då vi genomfört våra intervjuer.

3.6.1 Informationskravet

”Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte.” (Vetenskapsrådet 2002: 7).

Vi har i missivbrev och i samtal med de intervjuade i förväg presenterat vårt arbete och berättat om vilken uppgift dem har i vår studie och vilka villkor som gäller. Vi har talat om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan avbryta sin medverkan samt varit noga med att berätta om syftet med studien och hur deras svar kommer att användas.

3.6.2 Samtyckeskravet

”Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan” (Vetenskapsrådet 2002: 9)

Detta krav påminner mycket om informationskravet, och innebär att informanten i fråga skall få ge sitt samtycke för att ställa upp i vår studie. Kravet är kanske framförallt viktigt om det gäller ett barn då samtycke bör ges från föräldrar.

Samtyckeskravet innebär att informanterna själva ska få bestämma om de vill delta i studien eller inte samt att de ska ha möjlighet att avbryta sin medverkan när de vill. Våra informanter har på eget initiativ valt att delta i studien, de har fått mycket information kring studien och därefter gett sitt samtycke till att delta.

3.6.3 Konfidentialitetskravet

”Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem” (Vetenskapsrådet 2002: 12).

Alla våra informanter är helt anonyma i vår studie, och redan då vi transkriberade våra intervjuer valde vi fiktiva namn på informanterna för att ingen på så sätt skulle kunna identifiera vilka vi intervjuat.

3.6.4 Nyttjandekravet

”Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål” (Vetenskapsrådet 2002: 14).

Vi har informerat de intervjuade om att deras svar endast kommer att användas och presenteras i vår studie. Vi informerade också om att både våra ljudinspelningar och

transkriberingar kommer att förstöras då examensarbetet är färdigt och godkänt. Detta för att se till att intervjuerna inte används på annat sätt av andra.

4. Resultat

Här kommer vi att göra en sammanställning av de intervjuer som vi har genomfört. Vi har i vår studie intervjuat sex förskollärare som arbetar på två olika förskolor i två olika kommuner. Vi har valt att strukturera upp resultatdelen i olika kategoriserade underrubriker. Detta har vi gjort för att göra resultatet mer översiktligt, och rubrikerna har skapats utifrån de olika ämnen som dykt upp under våra intervjuer.

4.1 Estetik och estetiska uttrycksformer – två svårdefinierade begrepp

Vi inledde alla våra intervjuer med att fråga förskollärarna om deras definition av begreppen estetik och estetiska uttrycksformer. Samtliga förskollärare upplevde begreppet estetik som svårdefinierat och fick fundera en stund innan de kunde ge oss svar. Informanten Monica uttryckte det som alla förskollärare var ense om: "Gud, vilket svårt ord!" (Monica, 2013-03-19)

En av de tillfrågade förskollärarna menade att estetik handlar om att lära in och ut på olika sätt, och att estetiken gör det mer tilltalande. Förskolläraren menade att genom att använda estetiken som alternativ uttrycksform går det att tydliggöra och skapa en ökad förståelse för andra ämnen.

Flera av förskollärarna kopplar ihop begreppet estetik främst med material och miljö. En av informanterna menade att estetik är då barnen använder olika sorters material för att skapa. Anna definierar begreppet estetik som det vi upplever. Anna menar att estetik går att koppla till alla aktiviteter i förskolan och att allt barnen gör är ett slags skapande.

En förskollärare ansåg att estetik handlar mycket om skapande för skapandets skull men att det också är viktigt att sätta barnens skapande i rätt miljöer och rätt fokus, det vill säga hur vi bemöter barnens skapande.

Två av sex förskollärare menade att begreppet estetik handlar om att uttrycka sig på olika sätt. En av dem uttryckte också att estetik hör ihop med kreativitet.

Samtliga förskollärare var eniga om att estetiska uttrycksformer handlade om bland annat dans, musik, sång, drama, bild och rörelse. En av förskollärarna förklarade begreppet: "att se med ögat och använda fingrarna" (Kerstin, 2013-03-27). Andra estetiska uttrycksformer som lyftes fram var byggande och att uttrycka sig i tal och text. Informanten Anna lyfter även fram leken som en viktig estetisk uttrycksform och kopplar ihop den med skapande. Förskolläraren Kalle menar att det finns en problematik kring att inte riktigt veta vad som räknas som estetiska uttrycksformer. Kalle har ett stort intresse för byggrummet berättar han, men menar att många inte vågar se byggandet som en uttrycksform och därför blir inte byggandet lika viktigt som till exempel målning, vilket han ansåg var något som måste utvecklas.

4.2 Personligt intresse för estetik

Alla de intervjuade förskollärarna talar om ett personligt intresse kring estetik och estetiska uttrycksformer. Intresseområdena varierar mellan förskollärarna och flera lyfter fram att detta påverkar verksamheten.

Fem av de sex intervjuade förskollärare har ett stort intresse för sång och musik. Många av dem sysselsatte sig med musik på fritiden genom till exempel körsång eller att spela instrument. Andra intresseområden bland förskollärarna var naturen, dans, drama, bild och konstruktion.

Genom våra intervjuer framgick det att förskolans verksamhet påverkas av förskollärarnas personliga intresse för olika uttrycksformer. På frågan om vilken estetisk uttrycksform som var mest framträdande berättade en av förskollärarna att musiken hade en stor roll i verksamheten, då hon tyckte mycket om det själv. Dock menade hon att även barnen hade ett stort intresse för musik. Lisa berättade att hon gärna lyfte fram och arbetade med drama och teater, och skulle vilja ha fler möjligheter till att utveckla det arbetet, eftersom det är ett av hennes främsta intresseområden.

Även om intresset för främst musiken var stort och att många sysslade med musik på fritiden var det bara en förskollärare som spelade något instrument. Monica är den enda på sin förskola som spelar instrument vilket gjort att hon fått ta ansvaret för just den delen av verksamheten. Ibland händer det även att hon får rycka in på en annan närliggande förskola för att hålla i sångsamlingen. En annan av förskollärarna berättar att det är viktigt att ha ett eget intresse kring olika estetiska uttrycksformer för att på så sätt kunna inspirera barnen till lärande. Britta anser också att det egna intresset är viktigt. Britta tycker även att det är viktigt att komplettera varandra i arbetslaget genom att alla har intressen för olika uttrycksformer. ”Jag tycker om sång och musik, en del tycker om att bygga och någon är jättebra på att måla och skapa” (Britta, 2013-03-20).

Kalle menar att det är viktigt att ha en drivkraft för att arbeta med estetik och estetiska uttrycksformer, genom att ha intresse eller vilja kan man erbjuda variation i inlärningsprocessen. Kalles uppfattning är att förskollärare borde bli bättre på att presentera nya saker och nya material och våga tänka i nya banor.

Vissa går bara enligt traditionerna och menar att det som fungerat förr gör vi igen. Det kan bli så mycket annat än vad vi har tänkt, det är det som är så intressant och spännande! (Kalle, 2013-03-22).

Vidare anser Kalle att det är svårare att arbeta med sådant som man upplever att man inte kan så bra eller har intresse för, men att det är viktigt att söka sig till ny kunskap och sträva mot samma mål i arbetslaget.

Det måste finnas ett medvetet tänkande bakom det man gör i verksamheten, och det är lättare att få till det tänkandet genom att man själv har ett intresse, menar en av de intervjuade förskollärarna.

Det är inte så lätt att sätta sig och sjunga i barngruppen om man tycker att man inte kan, samma sak för den som målar. Det är ju inte säkert att man alltid tycker det är så kul att ta fram färger. För många vuxna kan det ju bara vara att jaja, här har du lite färg medan andra tycker att ”åh det här är så kul!” Så intresset är jätteviktigt (Anna, 2013-03-26).

Vidare lyfter Anna fram att hon tror att man som förskollärare har det estetiska i sig redan. Hon menar att om man tycker att det är jobbigt eller tråkigt att syssla med de estetiska uttrycksformerna som väljer man nog inte förskolläraryrket. ”Jobbar man med barn så har man de här bitarna redan. Man spelar drama och kan bjussa på sig själv. Hela biten är ju så, jag ska sjunga och pyssla. Tycker jag att det är jobbigt så är jag nog inte här” (Anna, 2013-03-26).

4.3 Lärarens roll

Vi har frågat samtliga intervjuade förskollärare om vilken roll de anser att de har i barnens estetiska aktiviteter.

Två av sex förskollärare ansåg att rollen som berömmande och vägledande lärare var viktigast. En av förskollärarna pekar också på att det är viktigt att hålla koll på materialet, att se till så att allt är rent och fräscht så att barnen blir mer inspirerade att använda det samt att, som hon själv uttrycker det ”byta papper när det behövs och byta färg när barnen önskar det” (Kerstin, 2013-02-27). En annan förskollärare lyfter fram vikten av att göra det möjligt för barnen att arbeta med estetik. Som förskollärare måste man ha en tillåtande roll och våga lämna ansvaret barnen, att de får styra. Det är viktigt att akta sig för att tycka för mycket och istället låta skapandet bli mer fritt, menar förskolläraren. Dock pekar hon på att rollen som lärare ändå kan vara att ge dem tips för att stimulera dem till att utvecklas och ta nästa steg.

Fyra av förskollärarna menar att det viktigaste är att utgå från barnens intresseområden, såväl när de själva tar initiativet som när förskolläraren själv planerar och arbetar med estetiska uttrycksformer i verksamheter. Lisa pekar också på en flexibilitet och menar att hon är ”estetisk i huvudet” (Lisa, 2013-03-26), vilket innebär att hon har mycket som hon vill göra och hon har ett tänkande kring vad barnen ska kunna göra.

En av de intervjuade förskollärarna lyfter fram vikten av att ha en medvetenhet kring det estetiska i sin verksamhet, att man som förskollärare har det tänkandet med sig under hela dagen.

Man har inte bestämt att mellan nio och tio så målar vi och då är det pedagogiskt, utan det är lika pedagogiskt om något barn vill måla klockan fem. Jag ställer samma frågor och gör samma reflektioner, oavsett vilken tid på dagen det är (Anna, 2013-03-26).

En annan förskollärare beskriver att hennes roll som lärare är att uppmuntra barnen och ta tillvara på deras tankar. Det är också viktigt att tillföra bra material som barnen har att skapa med och hjälpa dem vidare i sin utveckling. Förskolläraren anser även att det är betydelsefullt att skapa möjligheter för barnen och vara en god förebild. Det är viktigt att lyssna och ta tillvara på barnens egna tankar så att de får prova på. Det är också väsentligt att hela tiden ha läroplanen med sig i huvudet så att man automatiskt får en medvetenhet kring sin verksamhet, menar förskolläraren.

Det är betydelsefullt att ge barnen en mångfald och erbjuda saker på olika sätt för att på så sätt integrera estetiska uttrycksformer, menar en av de intervjuade förskollärarna, men samtidigt är det av stor vikt att ha en tanke bakom det man gör. Detta är något som även Kalle lyfter fram. Kalle menar att hans roll som lärare är att välja ut-

trycksform att arbeta med och att ha en tanke bakom det. Han menar att man måste fånga upp det som barnen själva visat intresse för och utgå från det när man vidare planerar för olika estetiska aktiviteter. Vidare anser Kalle också att det är viktigt att ha en tillåtande roll som förskollärare för att barnen på så sätt ska få större möjligheter att själva, utifrån sin egen fantasi och sina egna tankar, utforska och experimentera. Han menar att man som vuxen är snabb på att bryta sig in i barnens aktiviteter och att det är viktigt att stå tillbaka. "Låt barnen ta plats!" (Kalle, 2013-03-22). Även Britta lyfter fram vikten av att utgå från barnen. Britta menar att hennes roll är att ligga steget före för att på så sätt kunna ge barnen en utmaning. Det är viktigt att kunna fånga barnens intressen och utforma verksamheten utifrån det. Vilket Britta menar sker genom mycket observation.

4.4 Delade meningar kring möjligheter och svårigheter med estetisk verksamhet

Det råder delade meningar mellan de intervjuade förskollärarna kring huruvida det finns tillräckligt med tid och utrymme för att arbeta med estetisk verksamhet i förskolan och vilka möjligheter och svårigheter som finns.

En av sex förskollärare menar att estetik är väldigt betydelsefullt, men att det hinns med för dåligt och att det är svårt att få till en estetisk verksamhet för tillfället. Förskolläraren menar att de borde arbeta mycket mer med alla estetiska uttrycksformer, men det saknas tillgång till mer material och mer anpassade rum för att kunna bedriva en estetisk verksamhet. "Det är ganska mycket frustration över det här, att man hela tiden måste välja. Det känns ofta halvt, jag skulle vilja att det kändes mer helt" (Lisa, 2013-03-26). På frågan om det finns tillräckligt med tid och utrymme för att arbeta med skapande verksamhet svarar läraren Lisa blankt nej. Även Kerstin anser att det inte finns tillräckligt med tid och utrymme för att arbeta med skapande verksamhet. "Inte i den mån barnen behöver det" (Kerstin, 2013-03-27). Hon anser att hon inte arbetar i en tillåtande miljö för estetisk verksamhet, då materialet inte kan stå framme på grund av att rummen inte är anpassade för det och personalstyrkan inte räcker till. Förskolläraren menar vidare att estetisk verksamhet bör få ta mer tid och plats än vad den gör, men på grund av förskolans många rutiner och allt som ska hinnas med så finns det för lite tid över. En av de intervjuade tror att tiden räcker till, men att det är svårare att skapa möjligheter för estetisk verksamhet på grund av miljön. Förskolläraren menar att det på deras förskola finns för få rum tillgängliga och att det är svårt att lämna kvar något då rummen används för andra ändamål så som måltider och sovstunder.

Lisa menar att det behövs mer reflektionstid för att den estetiska biten i verksamheten ska kunna bli bra. "Det som fattas är mycket reflektion i arbetslaget, hur ska vi göra för att möta läroplansmålen?" (Lisa, 2013-03-26). Bristen på reflektionstid lyfter flera av de intervjuade förskollärarna fram som ett problem. Även tid för planering saknas, enligt en av de intervjuade. En förskollärare lyfter även fram problematiken med för stora barngrupper, och menar att det skulle behövas flera små stunder med få barn för att kunna tillmötesgå dem på bästa sätt i arbetet med estetiska uttrycksformer.

Problemet handlar inte om utrymmet utan om viljan hos läraren själv att arbeta med estetik, menar en av de intervjuade förskollärarna. På förskolan där läraren arbetar finns allt material tillgängligt för barnen och barnen får på så sätt arbeta med estetik på ett mer självständigt sätt och miljön är tillåtande för barnen. Flera förskollärare är

av samma åsikt och menar att det är viljan som avgör huruvida arbetet med estetik blir en viktig del av verksamheten. De menar att tiden finns. Kalle menar att det bara är fantasin som sätter gränser och att det finns mängder av saker som förskollärare kan tillföra. Det handlar framförallt om egen drivkraft och vilja från förskollärarens sida. Kalle uttrycker att det absolut finns tillräckligt med tid för att arbeta med estetik och estetiska uttrycksformer, men att det snarare handlar om hur mycket tid man som förskollärare väljer att lägga på estetiken. Vidare lyfter han fram vikten av att ha en liten grupp och att ha stort tålamod. Det är också viktigt att materialet alltid finns tillgängligt för barnen så att de med hjälp av sin egen fantasi kan skapa fritt.

4.5 Estetikens betydelse för barns lärande och utveckling

Samtliga förskollärare är eniga om att estetiken har en stor betydelse för barnens utveckling och lärande. Flera av de intervjuade menar att estetiken är viktigt då barnen, genom de olika uttrycksformerna, växer med många andra mål som finns i läroplanen, att estetiken kan ses som ett medel för att utveckla mycket annat. En av förskollärarna uttrycker att när barnen skapar på olika sätt så lär de sig så mycket än vad man först hade trott eller tänkt, och att estetiken därför är en stor bit av den pedagogiska verksamheten.

En av förskollärarna har uppmärksammat att det sker en personlig utveckling hos barnen genom estetiska uttrycksformer. Hennes uppfattning var att barnen blir gladare, modigare och får en ökad självbild. En annan förskollärare anser att estetiska uttrycksformer och skapande är jätteviktigt för barnens lärande och menar att det är ett lärande som sker under hela dagen och inte bara under specifika stunder. Skapandet ska kunna användas fritt under hela dagen på så sätt att material, musik och annat ska finnas tillgängligt för barnen så att de när de själva vill kan utnyttja det, menar förskolläraren. Barnen utvecklas i alla situationer under dagen. En av sex förskollärare uttrycker att det finns en svårighet med att arbeta med estetik och estetiska uttrycksformer med små barn eftersom det är svårt att små barn uttrycka sig på olika sätt. Förskollärarens uppfattning är att små barn samlar på sig mer erfarenheter än vad de kan uttrycka, och att det är svårt att tyda vad barnen uttrycker om barnen inte har ett talat språk. Samtidigt menar förskolläraren att språket är det som utvecklas mest genom estetik och estetiska uttrycksformer.

Britta lyfter fram leken som en viktig estetisk uttrycksform, och menar att barn lär sig genom leken men att den ofta glöms bort då allt annat kring lärandet är så viktigt att leken får stå tillbaka. Vidare menar Britta att estetiken hämmas i den nya läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010), där lärandet är det som framförallt lyfts fram. Britta berättar hur hon tycker att det känns som att förskolan blivit mer och mer som skolan och att leken måste integreras mer med lärandet.

En av de intervjuade förskollärarna lyfter fram att estetiken är bland det viktigaste att arbeta med i förskolan då barnen får prova att arbeta med olika material, utveckla sin fantasi och självständighet. Genom estetiskt arbete får barnen också lära av varandra vilket gör att de får känna att de är kompetenta och får visa sitt lärande, menar förskolläraren. Barnen får uppleva skaparglädje och de utvecklas väldigt mycket genom estetiken på olika sätt. Förskolläraren menar att barnen bland annat får utveckla sin finmotorik och sitt sätt att vara gentemot varandra. De får också ökat självförtroende.

5. Resultatanalys och Diskussion

5.1 Metoddiskussion

I detta avsnitt kommer vi att diskutera vårt val av metod för studien.

Vi har genomfört kvalitativa intervjuer med sex förskollärare där syftet var att få deras perspektiv på estetik i förskolans verksamhet. Vi upplever att intervjuerna har varit mycket intressanta och givande, och vi har fått en bra analys och diskussion utifrån det insamlade materialet.

Vi valde att enbart genomföra intervjuer med våra informanter för att på bästa sätt fånga deras individuella syn på estetik och estetiska uttrycksformer. Vi har diskuterat detta metodval i efterhand och kommit fram till att det finns en risk för att förskollärarna genom enbart intervjuer ger oss svar som de tror att vi förväntar oss av dem eller det som låter bäst i intervjusituationen. Risken finns att deras svar inte speglar hur den praktiska verksamheten faktiskt ser ut.

För att utveckla vår studie och för att tydliggöra hur förskollärarna arbetar med i estetik i praktiken skulle vi möjligtvis behövt komplettera med observationer. Genom att använda observationer hade vi haft möjlighet att analysera våra intervjuer i förhållande till observationerna för att på så sätt synliggöra om informanternas intervjusvar överensstämmer med hur den estetiska verksamheten praktiskt ser ut. Trovärdigheten i vår studie hade förmodligen också kunnat öka om vi använt oss av mer än en metod. Dock upplever vi att materialet hade blivit för stort om vi valt att även genomföra observationer. Dessutom var syftet att just synliggöra förskollärarnas egna tankar kring estetisk verksamhet i förskolan, och då kände vi inte att observationer var nödvändigt.

Samtliga intervjuer genomfördes på två förskolor där vi varit tidigare vilket gjorde att vi var bekanta med informanterna. Det är självklart svårt att veta om vi skulle ha fått annorlunda svar om vi genomfört intervjuerna med för oss okända förskollärare. Detta är något vi anser är viktigt att reflektera över. I intervjusituationen upplevde vi det dock som en fördel att känna informanterna sedan tidigare. Vi uppfattade det som att informanterna från början kände sig bekväma med att bli intervjuade av oss och delge sina tankar och erfarenheter. Intervjuerna genomfördes på ett bra sätt där vi kunde ställa relevanta följdfrågor och där informanterna fick stora möjligheter att utveckla sina svar. Vi har fått svar på våra frågor och fått en bild av informanternas egna tankar och erfarenheter. Därmed anser vi att vi har uppnått syftet med vår studie.

Då vi valde våra informanter till våra intervjuer gjorde vi ett tillfällighetsurval (Holme och Solvang, 1991: 186) där de förskollärare som fanns tillgängliga och ville ställa upp just då valdes. Urvalsmetod är något som vi reflekterat mycket över i efterhand. Vi noterade att många av de intervjuade var av den äldre generationen, vilket vi tror påverkar vilken syn de har på estetik och estetiska uttrycksformer i förskolan. De som utbildar sig till förskollärare nu eller som inte varit yrkesverksamma så länge har möjligtvis en helt annan syn på estetikens vara eller icke vara eftersom lärarutbildningen och annat har förändrats under åren. Vi kan i efterhand känna att vi skulle ha sett över variationen i urvalsgruppen och istället intervjuat förskollärare i olika åldrar och med olika utbildningar för att få en större bredd med olika perspektiv.

Avslutningsvis anser vi att vi haft en nödvändig diskussion kring vårt metodval och att vi möjligtvis kunnat utveckla vår studie ytterligare. Dock är vi nöjda med resultatet från våra intervjuer och vi upplever att vi uppnått vårt syfte.

5.2 Resultatanalys och resultatdiskussion

5.2.1 Resultatanalys

I detta avsnitt kommer vi att presentera vår analys av resultatet från våra genomförda intervjuer. Vi har valt att kategorisera vår analys utifrån två centrala rubriker; Personligt intresse och förutsättningar. Detta för att tydliggöra vad som varit mest intressant och relevant för oss att analysera utifrån de genomförda intervjuerna.

Personligt intresse

Genom våra intervjuer har det framgått att samtliga intervjuade förskollärare är intresserade av estetik på ett eller annat sätt och att de sysselsätter sig med någon estetisk uttrycksform på fritiden. Resultatet visar dessutom att det egna intresset påverkar ifall man arbetar med de olika uttrycksformerna i den pedagogiska verksamheten och vilka uttrycksformer som blir mer eller mindre framträdande. Sundin (1982:63) och Granberg (2001:32) lyfter fram att det är viktigt att ha ett eget intresse för de estetiska uttrycksformerna, då barnen på så sätt också blir intresserade och inspirerade. Engagemanget för de estetiska uttrycksformerna smittar av sig på barnen, menar författarna.

Informanterna lyfter gärna fram att de arbetar mycket med just den estetiska uttrycksform som de själva har ett stort intresse för. Det egna intresset styr vilken uttrycksform som blir mer framträdande. En möjlig risk är då att andra uttrycksformer får stå tillbaka för förskollärarnas egna intressen som dominerande uttrycksform, vilket kan komma i konflikt med läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010:7), där det framgår att barns utveckling och lärande ska främjas genom att de får ta del av olika uttrycksformer. Dessutom lyfter majoriteten av våra informanter fram att deras roll som förskollärare är att utgå från barnens egna intressen, behov och engagemang då den pedagogiska verksamheten ska utformas. Forskning (Vesterlund 2003, Pramling Samuelsson m.fl. 2008 & Granberg 2001) pekar också på att verksamheten bör utgå från barnens intressen och behov.

Här uppstår en konflikt som består i att förskollärarna bestämmer innehållet i verksamheten utifrån ett barncentrerat perspektiv där barnens intressen ligger i fokus, men att valet av estetisk uttrycksform styrs av förskollärarnas eget intresse. Det tycks finnas en problematik och ett dilemma kring vilket inflytande barnen ska ha och i vilken mån förskollärarna väljer att låta barnen delta i utformningen av den pedagogiska verksamheten. Det tycks också förefalla slumpmässigt vilken estetisk uttrycksform som barnen får ta del av genom detta arbetssätt.

Resultatet visar att det personliga intresset inte enbart påverkar vilka estetiska uttrycksformer som blir mer eller mindre framträdande i verksamheten. En av våra informanter menar att hon på grund av, eller möjligtvis tack vare, sitt personliga intresse för musiken får ta ansvaret för just den delen av verksamheten då hon är den enda som behärskar ett instrument. Detta medför att arbetslaget delas upp utefter förskollärarnas respektive kompetenser, vilket gör att det personliga intresset snarare kan ses som en tillgång. Flera av förskollärarna lyfter fram att det är viktigt att komplettera varandra i arbetslaget där olika kompetenser samspelar i en helhet. På så sätt

kan alla bidra med sin kunskap gällande estetiska uttrycksformer. Målet för att låta barnen arbeta med olika uttrycksformer som uttrycks i läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010:7), uppfylls på så sätt även om inte alla lärare inom ett arbetslag besitter samma kompetens för samtliga uttrycksformer.

Flera informanter påpekar att valet av estetisk uttrycksform kan påverkas av vilken inställning man som förskollärare har till de olika uttrycksformerna. Detta är något som Granberg (2001:17) lyfter fram och menar att förskollärarens syn på skapande styr vilka förutsättningar som ges till skapande aktiviteter och även hur förskolläraren bemöter dessa. Informanterna menar att det är svårt att arbeta med sådant man upplever att man inte behärskar eller har intresse för, och att verksamheten inte blir så rolig om man som förskollärare känner att man inte kan. Det tycks finnas en osäkerhet kring att arbeta med olika uttrycksformer, vilket resulterar i att det personliga intresset får styra. Samtidigt menar en av de intervjuade förskollärarna att det är viktigt att söka sig till ny kunskap. En annan informant lyfter fram att förskollärare har det estetiska i sig redan, och att man förmodligen inte väljer förskolläraryrket om man inte tycker att det estetiska är kul. Möjligtvis kan det vara så att informanten syftar på att estetiken har en given plats i förskolan och att det är varje lärares uppdrag att arbeta med estetik. Detta visar på en problematik kring vilken roll det estetiska arbetet får i den pedagogiska verksamheten och i vilken mån barnen får ta del av flera olika uttrycksformer.

Intresset för estetiken finns hos samtliga informanter, dock framförallt för någon specifik uttrycksform. Det barncentrerade tanke sättet tycks inte alltid gälla då den pedagogiska verksamheten ska utformas, utan förskollärarnas eget intresse för estetiken styr i många fall. Dilemmat tycks vara att det personliga intresset bottenar i en osäkerhet inför andra uttrycksformer, och att lärarna därför pekar på vikten av att komplettera varandra i arbetslaget där varje förskollärare utgår från det den kan bäst.

Förutsättningar

Resultatet av våra intervjuer visar att samtliga förskollärare lyfter fram att estetiken är viktig för barns utveckling och lärande, då de utvecklas på många olika sätt och får nya färdigheter och kunskaper. En av våra informanter lyfter fram att estetiken till och med är bland det viktigaste att arbeta med i förskolan. En stor del av forskningen (Bendroth – Karlsson 1998, Vesterlund 2003, Lillemyr 2002, Håkansson 2008, Granberg 2001) inom fältet talar också för att estetiken är viktig för barns utveckling och att förskolan därför ska ge barnen många möjligheter till att skapa på olika sätt. En av de intervjuade förskollärarna menar också att estetiken går att koppla till alla aktiviteter i förskolans verksamhet. Dahlberg och Persson (2010:192–193) samt Bendroth – Karlsson (1998:7) menar också att estetiken ofta har en självklar plats i förskolans verksamhet och att många anser att allt skapande är viktigt för barns utveckling.

Genom våra intervjuer framgår det att majoriteten av våra informanter ser estetiken som ett medel för att på ett lustfyllt sätt integrera olika ämnen och utveckla olika kunskaper samt tydliggöra dessa kunskaper. Flera av informanterna menar att barnen uppnår många av läroplanens mål genom det estetiska arbetet. Pramling Samuelsson, Asplund Carlsson, Olsson, Pramling och Wallerstedt (2008:28) menar att detta är det vanligaste sättet att se på estetik i förskolan.

Trots detta upplever flera av våra informanter att det estetiska arbetet begränsas på olika sätt. En begränsning är att tiden inte räcker till på grund av att så mycket annat

ska hinnas med och att man, som en informant uttrycker det, hela tiden måste välja, vilket resulterar i att estetiken inte får en stor plats i verksamheten. Vardagliga rutiner tar också upp stor del av dagen vilket gör att den estetiska verksamheten inte prioriteras. Vidare anser informanterna att det saknas tillgång på bra material och att lokalerna inte är tillräckligt anpassade för estetiska verksamheter. Flera av informanterna lyfter fram en önskan om att arbeta mer med estetik och att estetiken bör få ta större plats i verksamheten än vad den gör, men menar att begränsningarna är för många för att få till en estetisk verksamhet. Detta resultat tyder på att estetiken tycks ses som något extra utöver övrig verksamhet, trots att många av de intervjuade förskollärarna anser att estetiken går att integrera i verksamheten på olika sätt och att barnen genom estetiken uppnår många av läroplanens mål.

Flera informanter lyfter dock fram att det är viljan hos läraren själv som avgör vilken plats estetiken får i förskolan, och att tidsaspekten snarare handlar om hur mycket man som förskollärare väljer att lägga på det estetiska arbetet. Resultatet visar därmed att problematiken till synes handlar om prioritering av vad som får ta plats i förskolans verksamhet och vad som faller bort. Ambitionen att arbeta med estetiska uttrycksformer är hög hos samtliga informanter, och alla anser att estetiken är viktig för barns utveckling. Aulin – Gråhamn (2004:13) menar att det finns en föreställning om att det estetiska är mindre viktigt än övrig verksamhet. Resultatet visar att estetiken i vissa fall får stå tillbaka för annat i den pedagogiska verksamheten vilket innebär att estetiken inte prioriteras som en viktig del av barnens utveckling och lärande.

Avslutande reflektioner

Vi kan genom resultat och analys konstatera att samtliga informanter lyfter fram estetiken som viktig för barns utveckling och lärande, men att olika förutsättningar påverkar huruvida det estetiska arbetet får en framträdande roll eller inte i den pedagogiska verksamheten. Det personliga intresset för estetik tycks också vara avgörande, inte bara för vilka estetiska uttrycksformer som används, utan också för hur involverade barnen är i utformningen av den estetiska verksamheten. Problematiken tycks ligga i att ambitionerna är höga men att begränsningarna påverkar verksamheten i hög grad och att det estetiska arbetet därmed inte får så stor plats. Viljan finns, men inte förutsättningarna.

5.2.2 Resultatdiskussion

Syftet med vår studie var att få en förståelse för vilken syn ett antal förskollärare hade på estetik och estetiska uttrycksformer i förskolan. De forskningsfrågor som studien har grundat sig på är; Vad i barns utveckling och lärande främjas genom estetik? Vad avgör huruvida det estetiska arbetet får en plats i förskolans verksamhet? Vad främjar eller hindrar förskollärare att arbeta med estetik?

Förutsättningarna sätter käppar i hjulen för den estetiska verksamheten

Resultatet från vår studie visar att det finns en enighet mellan våra informanter och den forskning som vi tagit del av att estetiken är viktig för barns utveckling och lärande, framförallt då estetiken kan användas som metod för att lära in många olika ämnen och uppnå många av målen som uttrycks i läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010). Estetiken kan användas för att skapa ett mer tilltalande lärandeklimat och göra inlärningen mer lustfylld för barnen. En av våra informanter lyfter fram att estetiken kan användas i alla aktiviteter i förskolans verksamhet och att förskollärarens roll är att skapa möjligheter för barnen att arbeta estetiskt.

Trots detta synsätt visar resultatet att begränsningarna för att få till en estetisk verksamhet är många. Rummen är inte tillräckligt anpassade för en estetisk verksamhet och det finns inte heller tillgång till bra material i den utsträckning som behövs. Det som framförallt lyfts fram är att tiden inte räcker till och att estetiken inte hinns med på grund av att förskolans många rutiner tar upp mycket tid och att det, enligt våra informanter, är så mycket annat som ska hinnas med. Vi finner detta mycket intressant och ställer oss frågan: Vad är det då som ska hinnas med i verksamheten? Estetiken lyfts fram i läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010) och är alltså ett mål för förskolan att sträva mot. Det visar att estetiken också är något som ska hinnas med och som ska ha en plats i förskolans verksamhet.

Resultatet av vår studie visar att det tycks handla om en prioritering av vad som ska ingå i förskolans verksamhet och vad som inte får plats. En av våra informanter lyfter fram problematiken kring att hela tiden behöva välja vad som ska få plats i verksamheten och vad som, tyvärr, måste falla bort. Estetiken får ingen självklar plats i verksamheten, trots att samtliga informanter ser estetiken som viktig för barns utveckling och lärande och att de borde arbeta mer estetiskt. Vi reflekterar då över om förskolans verksamhet ska styras av prioriteringar. Återigen, estetiken plats i förskolan lyfts fram i förskolans läroplan, Lpfö98/10 (2010), tillsammans med många andra mål. Självklart är det omöjligt att arbeta för samtliga mål samtidigt, men vi upplever att verksamheten inte ska grundas på prioriteringar utan att det är viktigt att finna en bra balans där även estetiken ingår som en del i verksamheten. Samtliga läroplansmål ska ligga till grund för hur den pedagogiska verksamheten planeras och genomförs. Det innebär att estetiken inte kan prioriteras bort. Estetiken ska ha en plats i förskolans verksamhet, tillsammans med övriga ämnen och aktiviteter.

Något som också är intressant att reflektera över är att genom att estetiken inte prioriteras lika högt som övrig verksamhet synliggörs också en tanke om att estetiken är något extra utöver den vanliga verksamheten. Detta trots att både våra informanter och den forskning som vi tagit del av lyfter fram att estetiken kan användas för att integrera flera ämnen och göra så att barnen uppnår många mål i läroplanen. Vi menar att om estetiken faktiskt skulle användas på det sättet så skulle estetiken inte ses som något extra och som något som tar tid från övrig verksamhet. Estetiken skulle på så sätt integreras i verksamheten och få den viktiga plats den förtjänar.

Utifrån resultatet av denna studie ser vi att ambitionerna trots allt är höga för att arbeta med estetik och estetiska uttrycksformer. Vad blir då konsekvenserna av detta resultat? Vår uppfattning är att estetiken fortsätter att ses som något extra utöver den vanliga verksamheten och som en verksamhet som behöver extra tid, extra anpassade rum och extra mycket material för att genomföras på ett bra sätt. Viljan finns, men på grund av begränsningarna så prioriteras estetiken inte eftersom arbetet inte ses som en självklarhet utan något som förskollärarna får arbeta extra mycket för att få till i verksamheten.

Det personliga intresset

Resultatet från vår studie visar att det personliga intresset för estetiken kan påverka den pedagogiska verksamheten på så sätt att enskilda estetiska uttrycksformer får ta en större plats i verksamheten än andra samt att barnens egna intressen inte ligger i fokus. Samtliga informanter samt en stor del av den forskning vi tagit del av lyfte

fram vikten av att utgå från barnens intressen när den pedagogiska verksamheten planeras och genomförs, men ändå påverkades verksamheten av informanternas personliga intressen. Vad får detta för konsekvenser ur ett större perspektiv?

Vår uppfattning är att konsekvenserna av detta resultat i ett större perspektiv både kan vara positiva och negativa. Risken med att utgå från sitt personliga intresse är att barnen i en förskolegrupp inte får ta del av olika uttrycksformer trots att det framgår i läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010) att olika uttrycksformer ska vara representerade. Samtidigt är det viktigt att se till hela arbetslaget och alla kompetenser inom det. Att endast en förskollärare i ett arbetslag har intresset och ansvaret för estetiken och de estetiska uttrycksformerna blir problematiskt. Vi upplever, precis som flera av våra informanter, att det i ett arbetslag är viktigt att komplettera varandra och därför ser vi inget fel i att ha ett personligt intresse för en specifik uttrycksform. Det viktiga är att olika uttrycksformer finns representerade i arbetslaget och att barnen får ta del av dessa i verksamheten. På så sätt arbetar man utifrån läroplanens mål, även om inte varje enskild förskollärare måste besitta kompetens inom samtliga estetiska uttrycksformer. Samtidigt är det viktigt att söka sig till ny kunskap, och konsekvenserna av att utgå från sitt personliga intresse kan bli att förskollärare inte strävar efter att ytterligare kompetensutveckla sig för få ny kunskap och nya arbetssätt. Konsekvenserna blir också att verksamheten inte utgår från barnen utan baseras på vad varje enskild förskollärare har för kompetens.

5.3 Slutsatser

Den slutsats vi kan dra utifrån vårt resultat är att ambitionen och viljan att arbeta med estetik i förskolan är hög hos samtliga av våra informanter, men att begränsningarna i stor utsträckning är för många för att estetiken ska få plats i verksamheten. Resultatet visar också att förskolläraarnas personliga intresse för en specifik uttrycksform påverkar verksamheten.

Våra slutsatser är att estetiken måste prioriteras och få en mer betydelsefull plats i förskolans verksamhet. Arbetet med estetik och estetiska uttrycksformer bör diskuteras mer, både i arbetslag och tillsammans med rektorer och övrig ledning. Estetikens betydelse måste också skrivas fram tydligare i förskolans läroplan, Lpfö98/10 (2010) för att ämnet förhoppningsvis ska få högre status och på så sätt även en större plats i förskolans verksamhet. En annan slutsats från vår studie är att det behövs mer reflektioner över förskolans verksamhet där förskollärare ställer frågan om varför rutiner och andra aktiviteter finns och vilket syfte de har. Det är viktigt att reflektera över verksamheten så att samtliga mål i läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010) går att sträva efter.

Avslutningsvis vill vi citera teoretikern Dewey genom Bendroth – Karlsson (1998:7), vars citat vi känner är relevant i arbetet med estetiska uttrycksformer: "learning by doing", som innebär att barn lär sig genom skapandet.

5.4 Nya forskningsfrågor

Under vårt arbete med studien har vi diskuterat och även funnit inspiration för hur detta arbete skulle kunna vidareutvecklas och vad vi skulle vilja se för ytterligare forskning inom estetik i förskolan.

Vi skulle vilja se ytterligare och mer omfattande studier i form av både intervjuer och observationer där undersökningens syfte är, i likhet med denna studie, att synliggöra hur det estetiska arbetet ser ut i förskolans verksamhet samt hur förskollärare arbetar för att uppnå målen för estetik som synliggörs i läroplanen för förskolan, Lpfö98/10 (2010). Detta för att bidra till ytterligare perspektiv på hur förskolans verksamhet faktiskt ser ut och vilket värde det estetiska arbetet har. Det skulle också vara intressant att se en studie kring estetik i förskolan utifrån ett barnperspektiv för att synliggöra även deras tankar och erfarenheter.

Under studiens gång framgick det att det estetiska arbetet begränsas på olika sätt genom att det saknas tillgång till tid, material och en tillåtande miljö. Vi skulle därför vilja se mer forskning kring barns utveckling och lärande genom estetik för att på så sätt medvetandegöra estetikens viktiga plats i förskolan och höja ämnets status så att begränsningarna förhoppningsvis elimineras.

5.5 Pedagogisk relevans

Vi anser, i enlighet med den forskning som vi har tagit del av, att estetik har en stor betydelse för barns utveckling och lärande. Därför anser vi att vår studie är relevant då den visar på en problematik mellan förskollärares vilja och ambitioner samt vilka förutsättningar som finns. Detta gör att studien förhoppningsvis bidrar till att medvetandegöra estetikens plats i förskolan och synliggöra de brister som finns. Detta för att bidra till en ökad förståelse och också ytterligare diskussion kring estetik och hur ämnet kan få en större plats i verksamheten samt vilka förbättringar som behövs göras. Studien visar att förskolan är komplex och att arbetet med att uppnå målen för förskolans läroplan, Lpfö98/10 (2010) är svårt. Vi hoppas att vår studie synliggjort ett problem och att det leder till att estetikens plats i förskolan på allvar diskuteras.

6. Referenser

6.1 Litteratur

Aulin- Gråhamn, L., Persson, M. & Thavenius, J. (2004). *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur.

Aulin – Gråhamn, L. (2004). Nya deltagare, nya möjligheter. I Aulin- Gråhamn, L., Persson, M. & Thavenius, J. (2004). *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur.

Bergström, M. (1998) Fängsla demonerna. I Löf, L., Bergström, M., Gudmundsson, C., Hansson, L. & Lilja, E. (1998). *Styrka och mod*. Värnamo: Fälth & Hässler.

Bjørndal, C. R. P. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.

Bruce, B. (2010). Lek och språk. I Bim Riddersporre & Sven Persson (red.) (2010). *Utbildningsvetenskap för förskolan*. Stockholm: Natur & kultur.

Dahlbeck, Per & Persson, Sven (2010). Estetik i förskolan. I: Bim Riddersporre & Sven Persson (red.) (2010). *Utbildningsvetenskap för förskolan*. S. 191-207. Stockholm: Natur & kultur.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken – för småsakliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Granberg, Ann (2001). *Småbarns bild- & formskapande – lek med former, färger och linjer*. Stockholm: Liber AB.

Holme, I-M., & Solvang, B-K. (1991). *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Håkansson, K. (2008). *Glädje, musik och lek*. Stockholm: Natur och kultur.

Järleby, Anders (2005). *Spela roll: kreativt lärande med teater och drama*. Skara: Pegasus.

Karlsson, Bendroth, Marie.(1998) *Bildskapande i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Lillemyr, O-F. (2002). *Lek-upplevelse – lärande I förskola och skola*. Stockholm: Liber.

Lindqvist, G. (1996). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

List. Lynne K. (1982). *Music, Art, and Drama Experiences for the Elementary Curriculum*. New York: Teachers College, Columbia University.

- Lókken, G., Haugen, S., och Røthler, M. (red.) (2006). *Hur kommer småbarnspedagogik till? I Småbarnspedagogik. Fenomenologiska och estetiska förhållningssätt.* Red Røthler, M. ss. 13 -26. Stockholm: Liber.
- Lööf, L. (1998). Om barns skapande. I Lööf, L., Bergström, M., Gudmundsson, C., Hansson, L. & Lilja, E. (1998). *Styrka och mod.* Värnamo: Fälth & Hässler.
- Paulsen, B. (1994). *Estetik i förskolan.* Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N. & Wallerstedt, C. (2008) *Konsten att lära barn estetik.* Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Skoglund, E. (1990). *Lusten att skapa.* Stockholm: Berghs.
- Steinkjer, E. (2006). *Små barn förnimmer med mer än ögonen – Om toddlare i mötet med konst.* I *Småbarnspedagogik. Fenomenologiska och estetiska förhållningssätt.* Red Røthler, M. ss. 206 -223. Stockholm: Liber.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbeten inom utbildningsvetenskapliga områden.* Lund: Studentlitteratur.
- Sundin, B. (1982). *Barnen och de sköna konsterna: om estetiska verksamheter i förskolan.* Stockholm: Statens kulturråd.
- Thavenius, J. (2004). Den modesta estetiken. I Aulin- Gråhamn, L., Persson, M. & Thavenius, J. (2004). *Skolan och den radikala estetiken.* Lund: Studentlitteratur.
- Thavenius, J. (2004). Den radikala estetiken. I Aulin- Gråhamn, L., Persson, M. & Thavenius, J. (2004). *Skolan och den radikala estetiken.* Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer.* Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsdepartementet. (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö98/10. (reviderad 2010).* Stockholm: Skolverket.
- Vesterlund, M. (2003). *Musikspråka i förskolan: med musik, rytmik och rörelse.* Stockholm: Runa Förlag.
- Weissenrieder, E. (2008). *Skapandets kraft för kunskap och utveckling.* Tallinn: Runa förlag.
- Wiklund, U. (2001). *Den lydig kreativiteten – om barn, estetik och lärande.* Stockholm: Sveriges utbildningsradio AB.
- Wiklund, U. (2009). *När kulturen knackar på skolans dörr.* Stockholm: Utbildningsradion, UR.

6.2 Elektroniska källor

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf (2013-05-15)

Nationalencyklopedin (2013) *Estetik*. <http://www.ne.se/estetik> (hämtad 2013-05-15)

Nationalencyklopedin (2013). *Lek*. <http://www.ne.se/lek/239446> (hämtad 2013-05-15)

7. Bilagor

7.1 Bilaga 1: Intervjufrågor

Allmänna frågor:

- 1) Ålder?
- 2) Antal yrkesverksamma år?
- 3) Utbildning?
- 4) Vilka åldersgrupper arbetar du med?

Intervjufrågor kring estetik:

- 1) Hur skulle du definiera begreppet estetik?
- 2) Vad är estetiska uttrycksformer för dig?
- 3) Vad har du för personligt förhållande till estetiska uttrycksformer och skapande? (T.ex. spelar du något instrument, målar, sjunger under fritiden osv.)?
- 4) Vilken betydelse anser du att estetiska uttrycksformer och skapande har för barnens utveckling och lärande?
- 5) Hur uppfattar du andra lärares syn på estetisk verksamhet på din arbetsplats?
- 6) Kan du berätta om hur du arbetar med estetiska uttrycksformer tillsammans med barnen?
- 7) Vilken roll upplever du att du som lärare har i barnens estetiska aktiviteter?
- 8) Finns det estetiska uttrycksformer som du gärna lyfter fram och arbetar med?
- 9) När du håller i en styrd estetisk aktivitet med barnen, vad grundar sig ditt val av uttrycksform på då?
- 10) Anser du att det finns uttrycksformer som är mer dominerande än andra i er verksamhet? I så fall, vilka och hur tror du att det kommer sig?
- 11) Finns det estetiska uttrycksformer som du anser att ni borde använda mer i er verksamhet i syfte att främja barnens utveckling?
- 12) Saknar du något material eller verktyg för den estetiska verksamheten?
- 13) Skulle du säga att det finns tid och utrymme för estetisk verksamhet i förskolan?
- 14) Berätta hur den estetiska verksamheten ser ut. Hur ser miljön ut? Vilka material finns? Vilka möjligheter finns att arbeta med skapande verksamhet?

7.2 Bilaga 2: Missivbrev

MISSIVBREV INFÖR FÄLTSTUDIE

Hej!

Vi heter Elin och Amanda och är två lärarstudenter som nu under våren läser sista terminen vid Mälardalens högskola i Eskilstuna.

Just nu arbetar vi med vår C-uppsats där vi har valt att skriva om estetik och estetiska uttrycksformer i förskolan. Syftet med studien är att belysa förskollärares syn på estetik och estetiska uttrycksformer i förskolans verksamhet. Arbetet bygger på intervjuer och vi vill att just Du deltar! Intervjun kommer uppskattningsvis att ta ca 30 minuter där vi kommer att ställa frågor kring din syn på estetik och estetiska uttrycksformer samt hur den estetiska verksamheten ser ut där du arbetar. Vi vill ta del av dina tankar och erfarenheter kring estetik.

Intervjun kommer att, med din tillåtelse, genomföras med hjälp av en bandspelare. Deltagandet är frivilligt och du kan när du vill under intervjun välja att avbryta din medverkan. Intervjuerna kommer sedan att ligga som grund för vår studie. Du kommer att vara helt anonym då vi presenterar vårt arbete eftersom vi kommer använda fiktiva namn på alla våra informanter. Det kommer inte heller att framgå vilka förskolor eller kommuner vi har besökt.

Svaren från intervjuerna kommer endast att presenteras i vårt examensarbete. Det färdiga arbetet kommer att publiceras i den så kallade DiVA-portalen. DiVA är ett system för publicering av forskningspublikationer och studentuppsatser där examensarbetet arkiveras. Där kommer du att kunna ta del av vårt examensarbete. Vid frågor och funderingar är du välkommen att kontakta oss.

Elin, (mailadress)
Amanda, (mailadress)

Det går också bra att kontakta vår handledare Gunilla på Mälardalens högskola:
(mailadress)

Väl mött!
Elin Bjarnestad och Amanda Lidell

7.3 Bilaga 3: Arbetsfördelning under examensarbetet

Vårt examensarbete har präglats av samarbete där vi båda har haft en viktig roll i utformningen av arbetet. Stora delar av arbetet har vi skrivit tillsammans för att vi båda på så sätt ska vara delaktiga och känna att det är ett gemensamt arbete.

Vi har valt att dela upp vissa avsnitt för att göra processen mer effektiv, men vi har haft kontinuerliga diskussioner och vi har båda varit delaktiga i varandras texter. Vi har också tillsammans korrekturläst hela arbetet noga för att skapa en röd tråd.